

Natuurverkenning 3 - Interviewserie Park van de Toekomst Elleke Steenbergen, FORUM

17 mei 2010

Uitsluitend voor intern gebruik PBL

Elleke Steenbergen is onderzoeker bij FORUM, instituut voor multiculturele vraagstukken. In 2009-2010 organiseerde zij een serie van vijf Groenateliers met allochtonen.

Groenateliers

De centrale vraag in de Groenateliers was hoe allochtonen tegen hun leefomgeving, inclusief parken en groen, aankijken en wat hun wensen op dit gebied zijn. In sommige ateliers mochten de deelnemers 'vrij wensen', in andere ateliers was het ingekaderd in een wijkvernieuwing.

De reden voor het houden van Groenateliers specifiek gericht op allochtonen was dat deze bevolkingsgroep vrijwel niet deelneemt aan gangbare inspraakavonden. Hun mening blijft daardoor buiten beeld bij de inrichting van de leefomgeving.

Alle Groenateliers vonden plaats in achterstandswijken. De mening van hoogopgeleide allochtonen komt waarschijnlijk meer overeen met die van autochtone Nederlanders. In de groenateliers werd vrijwel alleen met vrouwen gesproken.

In de ateliers bleek dat 'groen' een goed onderwerp is om met allochtonen in gesprek te raken. Het onderwerp staat dichtbij de mensen en is 'ongevaarlijk'.

De uitspraken in het vervolg van dit interview zijn gebaseerd op de resultaten van de Groenateliers.

Parken: plekken voor ontmoeting

Parken, en groen in zijn algemeenheid, zijn voor allochtonen in de allereerste plaats van belang als plek voor ontmoeting. Een park biedt daarvoor de rust en de ruimte.

Het gaat vooral om ontmoeten in eigen kring: familie, vrienden, buurtgenoten. De ontmoetingen zijn sociaal gezien héél belangrijk. Zouden er geen parken zijn, dan zou men ongetwijfeld een andere plek zoeken.

Barbecueën en picknicken zijn belangrijke activiteiten tijdens welke het ontmoeten plaatsvindt. Het is fijn als de kinderen de ruimte hebben om te spelen.

Het belang dat aan parken wordt gehecht om elkaar te ontmoeten is groot onder alle groepen allochtonen: ongeacht de generatie en het land van herkomst. Er zijn ook geen tekenen dat de behoefte om elkaar op deze manier te ontmoeten de komende decennia zal veranderen. Zoals het nu is, is het een heel belangrijk deel van het leven van een allochtone Nederlander; dat verandert niet zomaar. Ook niet als bijvoorbeeld veel meer allochtonen uit de achterstandswijken werk zouden krijgen.

Het Park van de Toekomst

Allochtonen hebben niet zozeer een mening over de huidige parken in Nederland als wel wensen over hoe zij het liever zouden willen. En al die wensen zijn gekoppeld aan het ontmoeten.

Opvallend is dat het referentiepunt voor het Park van de Toekomst van allochtonen altijd parken zijn in het land van herkomst. Dat geldt óók voor de tweede generatie allochtonen.

De volgende elementen zijn het meest belangrijk in het Park van de Toekomst van allochtonen:

Voorzieningen voor barbecueën en picknicken

Denk aan picknicktafels, prieeltjes, kraantjes en prullenbakken.

Voorzieningen om te zitten zijn bij voorkeur niet zomaar bankjes, maar picknicktafels waar meer mensen tegelijk aan kunnen zitten, en bij voorkeur een aantal tafels bij elkaar.

Prieeltjes, en in zijn algemeenheid overdekte mogelijkheden om te zitten, worden zeer gewaardeerd. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat allochtonen het Nederlandse weer vaak niet zo mooi vinden, maar ook dat ze dikwijls veel langer (soms de hele dag) in een park vertoeven. Om die reden worden ook toiletten op prijs gesteld.

Eten, drinken, barbecues en andere picknickspullen neemt men bij voorkeur zelf mee. Bijvoorbeeld een vaste barbecue zou voor problemen kunnen zorgen omdat er mogelijk onrein vlees op heeft gelegen. Kraantjes zijn gewenst omdat schone handen belangrijk zijn in de Islam.

Openlucht fitness toestellen

Met name Turkse vrouwen hebben een duidelijke wens om te sporten en zij zouden graag gebruik maken van fitness toestellen in parken. Daar zijn een aantal redenen voor. Ten eerste betekent buitenfitness dat de vrouwen niet samen met mannen in één ruimte hoeven te sporten. Ten tweede kijken veel Nederlanders vreemd op als ze iemand met een sluier zien trimmen. Dat geeft een ongemakkelijk gevoel. Sporten op een openlucht fitnessstoestel waarvan bekend is dat allochtonen daar ook op sporten, is dan veel prettiger. Een derde voordeel van buitenfitness is dat het geen kosten met zich meebrengt.

Bewegen in georganiseerd verband zou het gebruik van buitenfitness toestellen nog verder kunnen intensiveren.

In Turkse parken zijn fitnessstoestellen een normaal onderdeel van het parkmeubilair.

Plukfruit en tuintjes

Veel allochtonen bewaren goede herinneringen aan hun kindertijd toen ze rond hun huis en in parken fruit konden plukken en meteen opeten. Velen wensen dat dit ook in de Nederlandse wijken en parken mogelijk zou zijn.

Ook de wens om zelf te tuinieren is er eigenlijk altijd. Hetzij in bloembakken, hetzij in een echte tuin. Wel verschilt de invulling van deze wensen tussen de verschillende groepen allochtonen. Zo gaven Surinaamse vrouwen in Utrecht aan interesse te hebben om groenten en fruit uit Suriname te verbouwen (eventueel in een kas). Dat zou een aanknopingspunt zijn voor gesprekken met Nederlanders over hun land van herkomst. Afghaanse vrouwen daarentegen hebben minder behoefte aan contact met Nederlanders, maar zouden graag met meerdere Afghaanse gezinnen een grote lap grond bebouwen en onderling de taken verdelen.

Bij deze wensen speelt zintuiglijke beleving een belangrijke rol. Allochtonen hechten waarde aan proeven, en het ervaren van kleuren en geuren.

Bloemen om je heen

Vrijwel alle allochtonen, ongeacht hun land van herkomst, zien graag véél bloemen in de parken. Bij Afghaanse en Iraanse vrouwen is dit het sterkst; zij worden graag volledig omringd door bloemen, bijvoorbeeld doordat de bloemen op pergola's groeien. Ook hier is zintuiglijke beleving een belangrijk argument.

Groen rond de woning

Wat betreft de directe woonomgeving is de wens van veel allochtonen dat binnen en buiten, privé en openbaar, vloeiend in elkaar overgaan. Hierdoor kan veel makkelijker contact ontstaan met burens en voorbijgangers. Bij voorkeur wordt de stenige omgeving aangekleed met veel groen. In dit verband wordt bijvoorbeeld verwezen naar de erven in Suriname, waar dieren rondlopen en fruitbomen staan. Surinaamse vrouwen in de Bijlmer zouden het enorm waarderen als dit ook in hun Nederlandse woonomgeving gerealiseerd zou kunnen worden, al was het maar op heel bescheiden wijze.

Randvoorwaarden

Wil het Park van de Toekomst voor allochtonen goed en prettig functioneren, dan zijn de volgende randvoorwaarden van belang:

In het park moeten duidelijke regels gelden. Bij voorkeur opgehangen op borden, bij de entree van het park. Hierdoor ervaren allochtonen de mogelijkheid om andere aanwezigen in het park op overtredingen van de regels aan te spreken. Zelf willen ze graag het goede gedragsvoorbeeld geven.

Honden zijn niet welkom. Allochtonen zijn er vaak bang voor en honden gelden als onrein.

Goede verlichting is belangrijk vanwege de veiligheid in relatie tot hangjongeren, drugsgebruikers etc.

Goed toezicht wordt buitengewoon belangrijk gevonden. De toezichthouder kan een politieagent zijn en/of een parkbeheerder. Bij voorkeur iemand in uniform, zodat hij gezag uitstraalt en duidelijk is dat hij kan worden aangesproken. Allochtonen zijn ook bereid om zelf een bijdrage te leveren aan het netjes houden van het park en elkaar daar op aan te spreken.

Veiligheid voor spelende kinderen is totaal geen issue.

Veel allochtonen hebben een voorkeur voor grote parken, waar men de hele dag kan verblijven en waar alle voorzieningen zijn. Een andere wens is dat een park dicht in de buurt is, zodat men er te voet heen kan. Lange aaneengesloten stukken groen in de wijk (zodat je een wandeling zou kunnen maken) worden niet belangrijk gevonden.

Allochtonen willen graag participeren in het ontwerp of de herinrichting van hun park. Velen hebben een duidelijke mening over de inrichting van hun leefomgeving en waarderen het zeer als daarnaar wordt gevraagd. Vaak bestaat echter een enorme reeks aan teleurstellingen over de gemeente die niet luistert en/of haar beloften niet nakomt. Het gevoel is dat bureaucratische regeltjes de uitvoering van goede ideeën zullen belemmeren. Voorts is taal nog steeds een groot probleem voor goede communicatie. Het resultaat is dat men niet meer naar inspraakavonden gaat. De Groenateliers laten zien dat, met een passende aanpak, participatie van allochtonen bij de inrichting van de leefomgeving wel degelijk een succes kan zijn.

Elleke Steenbergen benadrukt twee zaken die van belang zijn bij het opzetten van Groenateliers voor allochtonen. Ten eerste het overwinnen van het wantrouwen om zo mensen bereid te vinden deel te nemen. FORUM voerde hiervoor huis-aan-huis gesprekken. Ten tweede is van belang dat voldoende tijd beschikbaar is voor de ateliers; allochtonen gaan anders met hun tijd om dan de op efficiency gerichte Nederlanders.

Contact met natuur

Contact met natuur of wandelen zijn voor allochtonen geen redenen om naar een park te gaan. Natuur is vooral decor.

Allochtone kinderen spelen in zijn algemeenheid vrij weinig buiten en al helemaal niet in de natuur. Van 'natuurlijk spelen' worden de kinderen en het huis maar vies. Een afgerasterde speeltuin met kleurige speeltoestellen wordt daarentegen juist wel gewaardeerd. Elleke Steenbergen noemt het zeer beperkte contact met natuur van allochtone kinderen reden tot zorg voor de toekomst.

Een oorzaak van de zeer beperkte aandacht voor natuur is mogelijk dat natuur in het land van herkomst nog zo overvloedig aanwezig was, dat het vanzelfsprekend was en ook in Nederland nog steeds zo wordt gezien. Een andere mogelijke oorzaak is dat voor migranten, die een leven moeten opbouwen in een nieuwe maatschappij, andere behoeften dan contact met natuur prioriteit hebben.

Integratie

Allochtonen gaan niet naar een park met als doel contact te maken met Nederlanders. De bijdrage van parken aan de integratie is wellicht toch wat minder groot dan beleidsmakers en beleidsstukken ons doen geloven. Als anderen in het park aanwezig zijn, is dat niet erg, maar het ontmoeten is uitsluitend gericht op mensen uit eigen kring. De groepen 'klitten bij elkaar'. Allochtonen knopen geen praatje aan met anderen, zoals Nederlanders dat doen.

Wel zou het zo kunnen zijn dat het meer wederzijds begrip tussen autochtonen en allochtonen kweekt als men samen het park gebruikt en bedoeld of onbedoeld een kijkje krijgt in elkaars sociale leven. Zo draagt een moslima op een fitnessstoestel waarschijnlijk wel bij aan een veranderende beeldvorming bij Nederlanders over moslimvrouwen.

Op weg naar het Park van de Toekomst voor allochtonen

Wat is er nodig om het Park van de Toekomst voor allochtonen dichterbij te brengen?

Het belangrijkste is om allochtonen te betrekken bij het ontwerp: "Denk niet over de hoofden van de allochtonen heen, maar denk mét ze. Werk minder vanuit de theorie en het onderzoek, maar meer vanuit de praktijk. Betrek eerst de mensen, maak dan het beleid. Dat resulteert in beter beleid en zo creëer je tevens bewustzijn van en betrokkenheid bij de leefomgeving. Dat kan ook nog eens het milieubewustzijn in het eigen huishouden bevorderen."

Elleke Steenbergen constateert echter wel dat het niet gemakkelijk is om gemeenten te interesseren voor Groenateliërs met allochtonen. Haar ervaring is dat 'groen' een enorme sluitpost is bij gemeenten. Ondanks de beschikbaarheid van subsidie kostte het veel moeite om vijf gemeenten te vinden die wilden meewerken aan de Groenateliërs. Een ander probleem is dat gemeenten weinig feeling hebben voor het communiceren met allochtonen. Een veelgehoorde uitspraak is dat 'de gemeente toch allang inspraakavonden organiseert'. Ook bleek vaak onduidelijk bij welk gemeenteloket FORUM aan moest kloppen. Integratie? Groen? Wijkvernieuwing?

Kansen en belemmeringen voor de toekomst

Een trend in de maatschappij die een belemmering zou kunnen zijn voor het allochtone Park van de Toekomst is de beweging van Geert Wilders. Sinds de moord op Van Gogh en zeker sinds de opkomst van Wilders voelen allochtonen, laag- en hoogopgeleid, zich een stuk onveiliger in de openbare ruimte. Als deze ontwikkeling doorzet, zou het kunnen betekenen dat allochtonen niet meer gaan picknicken in de parken.

Als grootste kans om het allochtone Park van de Toekomst dichterbij te brengen noemt Elleke Steenbergen: luisteren naar de wensen van allochtonen. Dan blijkt dat de wensen van allochtonen en autochtonen heel goed te verenigen zijn!